

ÚJ PERSPEKTÍVÁK A REINTEGRÁCIÓBAN – A KATEGÓRIARENDSZER MINT A PROGRESSZIVITÁS KULCSELEME

*New perspectives in reintegration – The category system
as a key element of progressivity*

Jelen tanulmány a magyar büntetés-végrehajtási rendszer átalakítását és a kategória-rendszer bevezetésének hatásait vizsgálja. A kategóriarendszer lehetővé teszi, hogy az elkövetőket kockázati szintjeik és egyéni szükségleteik alapján kategóriákba sorolják, ami elősegíti a célzott reintegrációs intézkedéseket. A cikk részletesen elemzi a büntetés-végrehajtási progresszivitás elveit, melyek a fokozatos változtatásokra és a személyre szabott programokra építenek, emellett összehasonlítja a nemzetközi trendeket és az eredményes gyakorlatokat. A magyar kategóriarendszer szerepét is kiemeli – mint a progresszivitás egyik legújabb és legfontosabb eleme –, mely hozzájárul a büntetés-végrehajtási rendszer hatékonyságának növeléséhez. A tanulmány rávilágít arra, hogy bár a kategóriarendszer bevezetése jelentős előrelépés, azonban számos kihívást jelent.

Kulcsszavak: reintegráció, büntetés-végrehajtás, progresszivitás, kategóriarendszer, rehabilitáció

This study examines the transformation of the Hungarian correctional system and the impact of the introduction of the category system. The categorisation system allows offenders to be categorised according to their risk levels and individual needs, facilitating targeted rehabilitation measures. The article provides a detailed analysis of the principles of correctional progressivity, based on gradual changes and personalised programmes, all the while it compares international trends and good practices. It also highlights the role of the Hungarian categorisation system as one of the newest and most important elements of progressivity, which contributes to the efficiency of the correctional system. The study highlights that, while the introduction of the categorisation system represents a significant step forward, it also presents a number of challenges.

Keywords: reintegration, prison service, progressivity, categorisation system, rehabilitation

Bevezetés

Magyarországon is jelentős átalakuláson ment keresztül a büntetés-végrehajtási rendszer, különösen a 2024. évben, az új kategóriarendszer bevezetésével. Ez a kategóriarendszer lehetővé teszi a differenciált, személyre szabott bánásmódot, melynek során az egyes elkövetők egyéni szükségletei és kockázati tényezői alapján történik a szabadulásra való felkészítés. A rendszer célja, hogy hatékonyabban lehessen végrehajtani azokat a programokat, amelyek az elkövetők társadalmi reintegrációját célozzák. Az új rendszer az elkövetők különböző kategóriákba sorolását teszi lehetővé, melynek következtében egyéni kezelési igényeket, célzott reintegrációs intézkedéseket alkalmazhatnak. Jelen tanulmányban részletesen megvizsgálom a büntetés-végrehajtási progresszivitás elveit, melyek az egyes elkövetők kezelése során a fokozatos változtatások és a személyre szabott programok alkalmazására helyezik a hangsúlyt. Elemzem a nemzetközi trendeket is, melyek a büntetés-végrehajtási rendszerek modernizációjára és a reintegrációs eszközök fejlesztésére irányulnak. A nemzetközi példák és az eredményes gyakorlatok összehasonlítása révén megérthetjük, hogyan alkalmazzák ezeket az elveket más országokban, és milyen eredményeket értek el. Ezen felül külön figyelmet fordítok a magyar kategóriarendszer szerepére, amely hozzájárul a büntetés-végrehajtási rendszer hatékonyságának növeléséhez és az elkövetők sikeres társadalmi reintegrációjához. A tanulmány célja, hogy átfogó képet adjon a büntetés-végrehajtási rendszerek fejlődéséről, és rámutasson a jövőbeni fejlesztési lehetőségekre.

Elméleti háttér

A progresszivitás elve a büntetés-végrehajtási rendszerben az igazságszolgáltatás egy olyan modelljét képviseli, mely a büntetések alkalmazását, és a fogvatartottakkal való bánásmódot a reintegrációs szükségleteikhez és kockázati szintjeikhez igazítja. Az elv az individualizált megközelítésen alapul, mely különös figyelmet fordít a fogvatartottak társadalmi visszailleszkedési esélyeire és az esetleges visszaesés megakadályozására. Tonry¹, valamint Maruna és LeBel² szerint a büntetés célja nem pusztán a bűncselekmény megtorlása, hanem a társadalmi reintegráció is, melyet egy dinamikus és adaptív büntetés-végrehajtási rendszer tesz lehetővé. A progresszivitás elvének gyakorlati alkalmazása több szempontból is fontos.

Egyrészt, a fogvatartottak különböző szükségleteit figyelembe véve, személyre szabott kezelési programokat lehet kidolgozni, melyek javítják az egyéni fejlődési lehetőségeket. Ezen programok közé tartozhatnak az oktatási és foglalkoztatási képzések, a pszichológiai tanácsadások, a drog- és alkoholrehabilitációs programok, valamint

1 Tonry, M. H. (1999)

2 Maruna, S., LeBel, T. P. (2003)

a szociális készségeket fejlesztő tréningek. Az ilyen típusú programok célja, hogy a fogvatartottak olyan képességekre, készségekre és tudásra tegyenek szert, amelyek szükségesek a sikeres társadalmi reintegrációhoz.

Másrészt, a progresszivitás elve a kockázatértékelési modellek fontosságát is hangsúlyozza, amelyek segítenek meghatározni a fogvatartottak visszaesési kockázatát. Az olyan eszközök, mint az Offender Assessment System (OASys) az Egyesült Királyságban vagy a Level of Service Inventory-Revised (LSI-R) az Egyesült Államokban lehetővé teszik a büntetés-végrehajtási intézetek számára, hogy a fogvatartottakra szabott, fokozatosan enyhülő, vagy épp szigorodó intézkedéseket alkalmazzanak a visszaesés valószínűségének csökkentése érdekében.³ Ezenkívül a progresszivitás elve összhangban van a „desistance” elméletekkel is, melyek a bűnözés elhagyásának folyamatát vizsgálják. Maruna és LeBel⁴ szerint az elkövetők bűnismétlésének megakadályozására irányuló intézkedéseknek nemcsak a viselkedés megváltoztatására kell fókuszálniuk, hanem az elkövetők identitásának és énképének pozitív irányba történő átalakítására is. Ez azt jelenti, hogy a büntetés-végrehajtási rendszereknek nem csupán büntetniük kell, hanem ösztönözniük és támogatniuk is a változást, mely segíti a fogvatartottakat abban, hogy új, produktív szerepeket vállaljanak a társadalomban.⁵

A fokozatosság szerepe

A fokozatosság elve lehetővé teszi, hogy a büntetés-végrehajtás egy rugalmasabb és dinamikusabb rendszerként működjön, mely reagál a fogvatartottak egyéni szükségleteire és fejlődési ütemére. Olyan célokat tűz ki a számukra, melyek elérésével fokozatosan enyhülhetnek a velük szemben alkalmazott korlátozások, például lazább felügyeletet kaphatnak vagy kedvezményekben részesülhetnek. Amint azt Maruna és LeBel⁶ kifejti, a fokozatos büntetés-végrehajtás során a fogvatartottakat arra ösztönzik, hogy pozitív viselkedést tanúsítsanak és teljesítsenek bizonyos célkitűzéseket, például vegyenek részt oktatási, szakképzési vagy terápiás programokon. Ez a rendszer erősíti a motivációjukat a pozitív változásra, miközben csökkenti a visszaesés kockázatát. A fokozatosság lehetővé teszi a büntetés-végrehajtási intézetek számára, hogy az erőforrásait célzottan és hatékonyabban használják fel, hiszen a legnagyobb figyelmet és támogatást a legmagasabb kockázatot jelentő fogvatartottak kapják. Az elv emellett hozzájárul ahhoz is, hogy a társadalom biztonsága növekedjen, mivel a reintegráció folyamatában lévő fogvatartottak fokozatosan, ellenőrzött módon térnek vissza a közösségbe. A fokozatosság elve tehát nemcsak a fogvatartottak érdekeit szolgálja, hanem a közösség jólétét és biztonságát is elősegíti.

3 Andrews, D. A., Bonta, J. (2010)

4 Maruna, S., LeBel, T. P. (2003)

5 Maruna, S. (2001)

6 Maruna, S., LeBel, T. P. (2003)

A társadalmi visszailleszkedés és a visszaesés csökkentése

Andrews és Bonta⁷ kutatása a büntető igazságszolgáltatásban alkalmazott rehabilitációs programok hatékonyságát vizsgálta, különös tekintettel arra, hogy ezek hogyan segítik elő a fogvatartottak társadalmi visszailleszkedését és csökkentik a visszaesés kockázatát. Az általuk kidolgozott „Risk-Need-Responsivity” (RNR) modell három alapelvet határoz meg, melyek kritikusak a sikeres rehabilitáció szempontjából.

1. Kockázat elve (Risk Principle): Ez az elv azt hangsúlyozza, hogy a beavatkozás intenzitását az elkövető visszaesési kockázatának megfelelően kell szabályozni. Azok a fogvatartottak, akik magasabb kockázatot jelentenek a társadalom számára, intenzívebb beavatkozásokat és támogatást igényelnek.

2. Szükségletek elve (Need Principle): A hatékony rehabilitáció érdekében fontos a fogvatartottak „kriminogén szükségleteinek” azonosítása, vagyis azoknak a tényezőknek a kezelése, melyek a bűncselekmények elkövetéséhez vezettek. Ezek közé tartozhatnak például az antiszociális attitűdök, a drog- vagy alkoholfüggőség, illetve a foglalkoztatottsággal kapcsolatos problémák. A rehabilitációs programoknak ezeket a szükségleteket kell célozniuk annak érdekében, hogy valódi változást érjenek el.

3. Reagálóképesség elve (Responsivity Principle): Ez az elv azt hangsúlyozza, hogy a rehabilitációs programoknak a résztvevők tanulási képességeihez, stílusaihoz és motivációihoz kell igazodniuk. Az egyénre szabott programok, melyek figyelembe veszik a kognitív képességeket, a kulturális hátteret és az egyéb egyéni jellemzőket, sokkal hatékonyabbak lehetnek. A kutatás rávilágít arra is, hogy azok a fogvatartottak, akik részt vesznek a rehabilitációs programokban és olyan támogató rendszerekben részesülnek, melyek a fent említett elvek szerint működnek, nagyobb eséllyel integrálódnak vissza sikeresen a társadalomba. Az RNR modell szerint a programok eredményessége a megfelelő célcsoportok azonosításán és a releváns, egyénre szabott beavatkozások alkalmazásán múlik. Az ilyen típusú progresszív megközelítések nemcsak a visszaesés arányát csökkentik, hanem elősegítik, hogy a fogvatartottak produktív tevékenységet folytassanak, ezzel támogatva közösségüket.

A reintegrációs programok szerepe a büntetés-végrehajtásban

A büntetés-végrehajtási intézetek célja nem csupán az, hogy az elkövetőket elzárja a társadalomtól, hanem az is, hogy lehetőséget biztosítsanak számukra a társadalomba

⁷ Andrews, D. A., Bonta, J. (2010)

való sikeres visszailleszkedésre. Ezt a célt különböző reintegrációs programok segítik, melyek a fogvatartottak képességeinek fejlesztésére, a munkavállalási készségek javítására és a társadalmi normákhoz való alkalmazkodás elősegítésére irányulnak. A rehabilitációs programok, mint például az oktatási, a munkaterápiás és a pszichológiai programok, jelentős szerepet játszanak a büntetés-végrehajtási intézetekben. Az oktatási programok célja, hogy a fogvatartottak szakképzettséget szerezzenek, és fejlesszék az általános műveltségüket, ezzel hozzájárulva a munkaerőpiaci versenyképességükhöz.⁸ A munkaterápiás programok lehetőséget biztosítanak arra, hogy a fogvatartottak hasznos munkát végezzenek, mely nem csak a munkavállalási készségeik fejlesztésére szolgál, hanem hozzájárul a társadalmi normákhoz való alkalmazkodásukhoz is.⁹ A pszichológiai programok célja, hogy foglalkozzanak a fogvatartottak mentális egészségével, és kezeljék az elkövetői magatartás mögött húzódó pszichológiai problémákat. Az ilyen programok segíthetnek a személyes konfliktusok, a stressz és az érzelmi problémák kezelésében, ezzel támogatva az elkövetők társadalmi reintegrációját.¹⁰ A büntetés-végrehajtás modernizációjában kulcsfontosságú szerepet játszanak ezek a jól megtervezett és célzottan végrehajtott programok, melyek nem csupán az elkövetők viselkedésének megváltoztatását célozzák, hanem elősegítik a pozitív társadalmi kapcsolatok kialakítását is.

Nemzetközi kitekintés és gyakorlatok

Skandináv modell: humánus büntetés-végrehajtás

A skandináv országok – különösen Norvégia és Svédország – büntetés-végrehajtási rendszerei nemzetközi szinten elismertek a fogvatartottak emberi jogainak tiszteletben tartása és a reszocializációra helyezett hangsúly miatt. Ezek az országok olyan progresszív megközelítést alkalmaznak, mely nem csupán a büntetés végrehajtására fókuszál, hanem a fogvatartottak hosszú távú társadalmi beilleszkedésére is. A skandináv modell egyik alapelve az, hogy a fogvatartottak méltóságának megőrzése és az emberi jogok tiszteletben tartása kulcsfontosságú a visszaesés megelőzésében és a reintegráció sikerességében. Ez a szemlélet élesen eltér a világ számos más részén alkalmazott büntetési gyakorlatoktól. Norvégia egyik legismertebb büntetés-végrehajtási intézete, a „Halden” kiváló példa erre az emberközpontú megközelítésre. A Halden a fogvatartottak számára széleskörű oktatási, munkaügyi és pszichológiai támogatási programokat kínál, melyek segítik őket abban, hogy értelmes, produktív életet éljenek a szabadulásuk után. Az intézet környezetét úgy alakították ki, hogy minél inkább hasonlítson a normális életkörülményekhez, minimalizálva a bezártság érzetét, ezzel

8 Wilson, D. B., Gallagher, C. A., MacKenzie, D. L. (2000)

9 Petersilia, J. (2003)

10 Andrews, D. A., Bonta, J. (2010)

segítve a fogvatartottak mentális és érzelmi stabilitásának megőrzését.¹¹ Az ilyen típusú intézetek célja, hogy a fogvatartottakat ne csupán a bűncselekményük alapján ítéljék meg, hanem emberként kezeljék őket, akik képesek a változásra és a pozitív fejlődésre. Pratt¹² is hangsúlyozza tanulmányában, hogy a skandináv modell középpontjában a fogvatartottak társadalmi reintegrációja áll, amelyet a megtorló büntetés helyett az együttműködésre, a felelősségvállalásra és az egyéni fejlődésre építenek. Pratt kutatásai azt is kimutatták, hogy a skandináv büntetés-végrehajtási rendszerek – különösen a rehabilitációra összpontosító modellek – jelentősen hozzájárulnak a visszaesési arány csökkentéséhez. Ez összhangban áll azzal az elképzeléssel, hogy a fogvatartottakat nem pusztán bűnözőkként kell kezelni, hanem potenciális társadalmi résztvevőkként, akik képesek visszailleszkedni a közösségbe, ha megfelelő támogatást és esélyt kapnak. Az ilyen humánus megközelítés egyik legfontosabb hozadéka, hogy nemcsak az egyének, hanem a társadalom egésze is nyer, hiszen a visszaesés minimalizálása révén csökken a bűnözés szintje, és a volt fogvatartottak produktív tagjaivá válhatnak a közösségnek.¹³

Kanadai modell: fokozatos visszatérés a társadalomba

Kanada büntetés-végrehajtási rendszere egy rendkívül progresszív, a fogvatartottak társadalomba való visszailleszkedését előtérbe helyező megközelítést alkalmaz, miközben fenntartja a közbiztonságot és a közrendet. Ez a rendszer nem csupán a büntetésre, hanem a rehabilitációra és a reszocializációra is nagy hangsúlyt fektet, figyelembe véve a fogvatartottak egyéni szükségleteit és fejlődési lehetőségeit. Griffiths és Cunningham¹⁴ vizsgálatai szerint Kanada büntetés-végrehajtási rendszere hatékonyan ötvözi a szigorúbb biztonsági intézkedéseket a rehabilitációt elősegítő programokkal, lehetőséget teremtve arra, hogy a fogvatartottak fokozatosan alkalmazkodjanak a szabad élethez, miközben folyamatos felügyelet alatt állnak és támogatásban részesülnek. Ennek a modellnek az egyik alapvető jellemzője az érintettek jogainak és szabadságának fokozatos bővítése a büntetés végrehajtásának különböző szakaszaiban. A fogvatartottak az intézetekben részt vehetnek különféle rehabilitációs programokon, melyek célja nemcsak a visszaesés megelőzése, hanem a társadalomba való sikeres visszatérés elősegítése is. A programok keretében gyakran pszichológiai és szociális támogatásban részesülnek, mindez pedig hozzájárul ahhoz, hogy az egyének képesek legyenek megbirkózni a szabadulás utáni kihívásokkal, beleértve a munkaerőpiacra való visszatérést, a családi kapcsolatok újraépítését és a közösségi életbe való integrálódást. A kanadai modell célja nemcsak a büntető igazságszolgáltatás hatékonyságának növelése, hanem az is, hogy minimalizálja a visszaesés kockázatát, ezáltal csökkentve a bűnözést és a társadalomra nehezedő nyomást. A fogvatartottak fokozatos visszailleszkedési folyamatában kiemelt

¹¹ kriminalsorgen.no

¹² Pratt, J. (2008)

¹³ Pratt, J. (2008)

¹⁴ Griffiths, C. T., Cunningham, A. (2020)

szerepet kap a monitorozás, melynek célja, hogy biztosítsa az egyén fejlődését és azt, hogy képes legyen felelősségteljes döntéseket hozni a szabad élet során. A fogvatartottak tehát fokozatosan több szabadságot kapnak, azonban mindvégig szoros ellenőrzés alatt állnak és folyamatos támogatásban részesülnek, ezzel növelve a társadalomba való zökkenőmentes visszatérésük esélyeit.

Közösségi büntetések az Egyesült Királyságban

Az Egyesült Királyság büntetés-végrehajtási rendszere az elmúlt években egyre inkább a közösségi alapú büntetések felé mozdult el, melynek célja a fogvatartottak visszailleszkedésének elősegítése és a bűnismétlés csökkentése. A szigetországbán a hagyományos szabadságelvonás-büntetés helyett egyre több hangsúlyt kapnak az alternatív büntetési formák, mint például a közösségi szolgálat, a rehabilitációs programok, valamint a bűncselekmények áldozataival való jóvátételi folyamatok. McNeill¹⁵ tanulmánya rámutat arra, hogy a közösségi szolgálat, a feltételes szabadságra bocsátás, a mentorálási programok és a különböző rehabilitációs kezdeményezések rendkívül hatékony eszközei a visszaesés megelőzésének, hiszen ezek a fogvatartottak számára nemcsak a szabadságvesztésnél kevésbé kirekesztők környezetet biztosítanak, hanem konkrét eszközöket is adnak a kezükbe a bűncselekménymentes életmód kialakításához. Az ezekben a programokban résztvevő fogvatartottak lehetőséget kapnak arra, hogy felelősséget vállaljanak tetteikért, és aktívan hozzájáruljanak a közösség építéséhez. Például a közösségi szolgálat révén a fogvatartottak közvetlen módon tehetnek jóvá kárt vagy segíthetnek olyan területeken, ahol szükség van a munkájukra. A mentorálási programok hosszú távon nyújtanak támogatást számukra a rehabilitáció során, segítve őket abban, hogy visszailleszkedjenek a társadalomba, fenntartsák a szociális kapcsolataikat és elkerüljék a visszaesést. A közösségi alapú megközelítés fontos szerepet játszik a bűnözés körforgásának megszakításában, ugyanis az elkövetőket nem elszigeteli a társadalomtól, hanem egyfajta újjáépítő folyamatba vonja be. Ennek a szemléletnek az előnyei messze túlmutatnak az egyéni elkövetők rehabilitációján: hozzájárulnak a közösség erősítéséhez, a bűnözés szintjének általános csökkentéséhez és a társadalmi kohézió növeléséhez. A fogvatartottak számára nyújtott támogatás, a bűncselekmények utáni felelősségvállalás és a közösségi szerepvállalás révén jelentősen növelhető a visszailleszkedés sikeressége, így a társadalom egésze profitálhat ebből a megközelítésből. Mindemellett azonban fontos kiemelni, hogy a közösségi alapú büntetési formák sikere nagymértékben függ az egyéni körülményektől, a fogvatartottak elkötelezettségétől, valamint a rendszer támogatási mechanizmusainak megfelelő működésétől. Az Egyesült Királyságban bevezetett programok sok esetben vegyes eredményeket mutatnak, és továbbra is szükség van a reformok finomhangolására annak érdekében, hogy minél

15 McNeill, F. (2019)

hatékonyabb módon segítsék a fogvatartottakat a társadalomba való visszailleszkedésben és a bűnismétlés elkerülésében.

A magyar kategóriarendszer bevezetésének célja és alapelvei

A fogvatartottak klasszifikációja az elítéltek kriminológiai jellemzőin alapuló kategóriák szerinti besorolását jelenti. Ez a besorolás nem csupán az elkövetett bűncselekmény társadalomra gyakorolt veszélyességének mértékét tükrözi, hanem azt is előrejelzi, hogy az adott elítélt milyen magatartást tanúsíthat a büntetés-végrehajtási intézetben. A kategória-besorolás fontos szerepet játszik a fogvatartottak elhelyezésének megtervezésében, például meghatározza, hogy kikkel helyezhetők közös zárkába, illetve milyen szigorúsággal kell a büntetés végrehajtását megszervezni. 2024 márciusától jelentős változás lépett életbe az elítéltek besorolásában: a korábbi rezsimek helyett egy új, ötfokozatú kategóriarendszer szerint kerülnek besorolásra (I-V. kategória). Ebben az I. kategória a legkedvezőbb besorolást jelenti, míg az V. kategória a legszigorúbbat. Az elítéltek besorolásuktól függően különböző előnyökben részesülhetnek, például a mozgásszabadság, a kapcsolattartási lehetőségek bővülése, a munkavégzés és a szabadidős tevékenységek vonatkozásában. Ez a rendszer lehetővé teszi, hogy az egyének kezelése rugalmasabb és igazságosabb legyen, figyelembe véve az elkövetett bűncselekmény súlyosságát, az ítéletadatokat, a rendelkezésre álló egyéb releváns információkat és az intézetben tanúsított magatartást. Az új kategorizálás célja, hogy ösztönözze az elítéltek rehabilitációját és társadalmi visszailleszkedését, miközben biztosítja a közbiztonságot és a büntetés szigorúságát (megtorló funkcióját) a súlyosabb bűncselekmények esetén. Az elsődleges, kezdeti kategória-besorolás meghatározza az elítéltek számára a kategóriarendszeren belüli előrehaladás lehetséges útjait, valamint az ehhez szükséges időtartamot is. Ez alapján körvonalazódik, hogy egy elítélt milyen életutat járhat be a bv. intézetben belül, milyen feltételekkel és mikor van lehetősége enyhébb kategóriába kerülni, vagy ellenkező esetben az adott kategóriában stagnálni, illetve ellenszegülő (nem együttműködő) magatartás esetén súlyosabb kategóriába kerülni. A jogszabályok előírják, hogy az egyes végrehajtási fokozatok esetén – amelyek garanciális elemekként szolgálnak – milyen feltételekkel kell az elítélteket besorolni egy adott kategóriába. Ugyanakkor a jogszabályok lehetőséget biztosítanak arra is, hogy bizonyos esetekben – bv. bírói felülvizsgálat mellett – eltérések történjenek a főszabály szerinti besorolásoktól. Ez lehetőséget ad arra, hogy a büntetés szigorúságát a konkrét eset egyedi körülményeihez igazítsák, akár enyhítve, akár szigorítva a besorolást. Ezzel a rendszer rugalmas kereteket biztosít a büntetés-végrehajtási intézetek számára az elítéltek életének és mindennapjainak meghatározása kapcsán, biztosítva ugyanakkor a jogszabályi keretek betartását és a fogvatartotti jogok érvényesülését.¹⁶

¹⁶ Kategória-besorolás módszertan, 2024. március

A magyar kategóriarendszer alkalmazása és hatékonysága a tapasztalatok alapján

A kategóriarendszer bevezetése egy fontos lépés volt a magyar büntetés-végrehajtási rendszer reformjában, lehetőséget teremtve a kockázat- és szükségletalapú megközelítés alkalmazására. Ez azt jelenti, hogy az elítéltek egyéni jellemzőik és szükségleteik alapján részesülhetnek programokban és kezelési módokban, melyek növelik a rehabilitáció sikerességének esélyét, az új rendszer bevezetése azonban több kihívást is jelent.

A sikeres rehabilitációhoz elengedhetetlen, hogy pszichológusok, szociális munkások és oktatási szakemberek álljanak rendelkezésre, akik megfelelő támogatást tudnak nyújtani az elítéltek számára. A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága által kidolgozott toborzási stratégiával a szakemberek utánpótlása és felvétele folyamatos. Napjainkban ez egy kiemelt fókuszpont, fontos, hogy a megfelelő számú és képzettségű szakembergárda álljon rendelkezésre az intézetekben, hogy a reintegrációs programok sikeresek legyenek és hozzájárulhassanak az egyének sikeres reszocializációjához. A reintegrációs foglalkozások során a pszichológusok szerepe kiemelt fontosságú a mentális egészség kezelésében, a traumák feldolgozásában és a bűnözői magatartás megváltoztatásában. A szociális végzettségű szakemberek, a pártfogó felügyelők és a reintegrációs tisztek a társadalmi reintegráció elősegítésére összpontosítanak, segítve az elítélteket a családi kapcsolataik helyreállításában és az új életkezdéshez szükséges támogatások megszerzésében. A büntetés-végrehajtásban dolgozó vagy külső intézményből érkezett oktatási szakemberek pedig az iskolai végzettség megszerzésének, illetve új készségek elsajátításának támogatására, a munkaerőpiaci kihívásokra való felkészítésre és a visszailleszkedés elősegítésére összpontosítanak. Az elítéltek differenciált kezelése és a személyre szabott rehabilitációs programok jelentős mértékben hozzájárulhatnak ahhoz, hogy csökkenjen a visszaesés kockázata, és az elítéltek nagyobb eséllyel illeszkedjenek vissza a társadalomba.¹⁷

Az új kategóriarendszer hatása a bűnisméltésre és a reintegrációra

Az új kategóriarendszer egyik legfontosabb célja a visszaesési arány csökkentése és a sikeres reintegráció elősegítése. A magyar rendszer alapvető eleme, hogy az eltérő kockázati szinteken lévő elítéltek eltérő bánásmódban részesülnek, mely növeli a sikeres visszailleszkedés esélyét, és csökkenti a visszaesés valószínűségét. A rehabilitációs programokban központi szerepet kapnak az elítéltek egyéni szükségletei, például az oktatás, a szakmai képzés, a pszichoszociális támogatás, valamint a mentális egészségügyi ellátás, melyek mind-mind hozzájárulhatnak ahhoz, hogy az elítéltek

¹⁷ Kerezsi K. (2019)

elkerüljék a bűnözői életformát, és hosszú távon sikeresen visszailleszkedjenek a társadalomba.¹⁸ A programoknak figyelembe kell venniük az elítéltek családi és társadalmi kapcsolatait, munkaerőpiaci kilátásait, valamint a visszaesés megelőzésére irányuló stratégiákat. A nemzetközi kutatások és tapasztalatok is egyértelműen azt mutatják, hogy az elítélt kockázati szintje és szükségletei szerinti kezelése jelentős hatással van a visszaesés csökkentésére. Azok az elítéltek, akik hozzáférhetnek a megfelelő rehabilitációs programokhoz, például szakmai képzésekhez, munkaterápiákhoz és szociális támogatásokhoz, nagyobb valószínűséggel kerülhetik el a visszaesést.¹⁹ A visszaesés megelőzésében kulcsfontosságúak a szabadulás utáni támogatások, mint például a lakhatási és munkaerőpiaci lehetőségek biztosítása, valamint a mentori programok, amelyek segítenek az elítélteknek a társadalmi és gazdasági reintegrációban. Az igazságszolgáltatási rendszer és a büntetés-végrehajtási intézetek közötti együttműködés, valamint a civil és állami szervezetek bevonása szintén elősegítheti a reintegrációt. A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának célja az, hogy ezen szakmák közötti együttműködéseket erősítse, és ezek hatékonyan beépüljenek a végrehajtásba, valamint a napi munkavégzésbe. Az ilyen interdiszciplináris megközelítés lehetőséget nyújt arra, hogy a végrehajtásban dolgozó szakemberek hatékonyan kezeljék az elítéltek komplex szükségleteit, és hozzájáruljanak ahhoz, hogy a fogvatartottak tartósan beilleszkedjenek a társadalomba, ezáltal csökkentve a visszaesés kockázatát és a bűnözési arányt, a hosszú távú társadalmi biztonság érdekében.

A jövő lehetséges irányai Magyarországon és a szabadulás utáni lehetőségek – Elképzelések és javaslatok

A magyar büntetés-végrehajtási rendszer fejlesztése során a büntetés-végrehajtási szervezet kiemelt figyelmet fordít a közösségi alapú programok, a rehabilitációs lehetőségek szélesítésére, valamint az elítéltek társadalmi reintegrációját elősegítő intézkedések megvalósítására. Ezek a fejlesztések több szempontból is jelentősek, mivel céljuk az elkövetők visszaesésének csökkentése, és a társadalomba való visszailleszkedésük elősegítése, valamint az elítéltek személyiségének pozitív irányú fejlesztése. A közösségi alapú programok – mint például a munkaterápia, az oktatási és képzési lehetőségek, valamint a pszichoszociális támogatást nyújtó programok – fontos szerepet kapnak a körleteken a napi munkavégzés során. Ezek lehetőséget adnak arra, hogy a fogvatartottak olyan készségeket sajátítsanak el, amelyek segítik őket a társadalomba való visszailleszkedésben. Ilyenek például az oktatási programok, melyek magukba foglalják a szakképzéseket és az általános műveltségi kurzusokat, amik nemcsak a munkaerőpiacon való elhelyezkedésük esélyét javítják, hanem az önbecsülésüket is növelik.²⁰ A

¹⁸ Kerecsi K. (2019)

¹⁹ Kerecsi K. (2019)

²⁰ Barabás A. T. (2020)

nemzetközi és hazai tapasztalatok is alátámasztják, hogy a fogvatartottak oktatása és munkaterápiája hozzájárul a visszaesés esélyének csökkentéséhez.

A szabaduló fogvatartottak munkaerőpiaci reintegrációja világszerte jelentős társadalmi probléma. A büntetés-végrehajtási intézetekből szabadult, társadalomba visszatérő egyének munkaerőpiaci helyzete jelentősen befolyásolja a visszaesés esélyét, és közvetlen hatással van a bűnözési statisztikákra, valamint a társadalmi reintegrációra.²¹ A munkaadók gyakran előítéletek alapján döntenek a szabadultak alkalmazását illetően, és inkább bűnözőként tekintenek rájuk, mintsem potenciális munkaerőként.²² Ezen akadályok leküzdéséhez átfogó stratégiákra van szükség, amelyek egyszerre foglalkoznak a munkaerőpiaci képzéssel, a társadalmi szemléletformálással és a gazdasági ösztönzők kialakításával.

Munkaerőpiaci képzés és foglalkoztatási lehetőségek

A fogvatartottak szabadulás utáni sikeres integrációjának egyik kulcsa a szakképzések biztosítása a büntetés-végrehajtási intézetben töltött idő alatt. Az olyan képzési programok, melyek a piaci igényeknek megfelelő készségeket oktatnak (mint például az építőipari, mezőgazdasági vagy szolgáltató szektorban szükséges készségek), növelik a foglalkoztatás esélyét.²³ Ezek az oktatási lehetőségek csökkentik a fogvatartottak stigmatizációját, mivel segítségükkel a munkaadók a releváns szakmai tudást láthatják az adott személyben, nem pedig a korábbi bűncselekmények árnyékát.²⁴ Az állami és magánvállalati partnerségek kulcsszerepet játszanak a fogvatartottak számára elérhető munkahelyek biztosításában. A vállalatok bevonása a szabadulók számára szervezett gyakornoki programokba – ahol a bv. intézetben megszerzett készségeket valós munkahelyi környezetben kamatoztathatják –, szintén elősegíti a hosszú távú foglalkoztatást.²⁵

Mentorálás és pszichoszociális támogatás

A munkaerőpiacra történő visszailleszkedést segíthetik a mentorprogramok, melyek során szakképzett segítők nyújtanak támogatást a szabaduló fogvatartottaknak a mindennapi élet kihívásainak kezelésében. A mentor segít a szociális és munkavállalói kompetenciák fejlesztésében, ezáltal csökkentve a visszaesés kockázatát.²⁶ Ezenkívül a pszichoszociális támogatás – például az életvezetési tanácsadás, a stresszkezelés és a

21 Visher, C. A., Winterfield, L., Coggeshall, M. B. (2005)

22 Pager, D. (2003)

23 Lichtenberger, E., Ogle, G. (2006)

24 Western, B., Kling, J. R., Weiman, D. F. (2001)

25 Gould, M. R., Evans, J. A., Holmes, D. F. (2002)

26 Maruna, S. (2001)

jogi kérdésekben nyújtott segítség – hozzájárul a foglalkoztatás fenntarthatóságához is. A mentorok személyes figyelme és iránymutatása erősítheti az önbizalmat és a motivációt, ami elengedhetetlen a stabil életkörülmények megteremtéséhez. A rendszeres visszajelzések és a közösen meghatározott célok segítenek a résztvevőknek abban, hogy jobban eligazodjanak a munkaerőpiacon. Emellett a társadalmi kapcsolatok helyreállítása is fontos szerepet játszik a reintegráció sikerében, hiszen az erős támogatói hálózat tovább csökkentheti a bűnismétlés esélyét.

Gazdasági ösztönzők a munkaadók számára

A szabadult fogvatartottak alkalmazására ösztönző hatással lehetnek a gazdasági kedvezmények, például az adókedvezmények vagy állami támogatások. Az Egyesült Államokban és az Európai Unió több országában már bevett gyakorlat, hogy a fogvatartottak foglalkoztatása esetén a munkaadók pénzügyi kedvezményekben részesülnek.²⁷ Ezek az intézkedések nemcsak a munkaadókat ösztönzik, hanem csökkentik az előítéletek okozta foglalkoztatási nehézségeket is. Az anyagi ösztönzők mellett, a munkáltatók számára hosszú távon előnyös lehet egy stabil és motivált munkaerő biztosítása, amelyet a szabadult fogvatartottak körében találhatnak meg. Ezen felül a munkaerőpiac nyitottsága és rugalmassága pozitív társadalmi hatásokkal is járhat, hiszen a fogvatartottak sikeres visszailleszkedése csökkenti a bűnismétlés kockázatát és hozzájárul a társadalmi kohézió erősítéséhez, a munkaadók számára pedig egy ilyen programban való részvétel nemcsak anyagi, hanem társadalmi felelősségvállalási előnyökkel is jár.

A magyar büntetés-végrehajtási rendszer reformjának keretében ezek a közösségi alapú, rehabilitációs és reintegrációs programok olyan új megközelítést képviselhetnek, mely a büntetés helyett a reszocializációt és a társadalmi hasznosságot helyezi előtérbe. Ez a megközelítés összhangban van a modern európai büntetőpolitikai trendekkel, amelyek szerint a bűnmegelőzés és a visszaesés csökkentése érdekében a fogvatartottak társadalomba történő újbóli beilleszkedésének támogatása a legfontosabb cél.

Összegzés

Tanulmányomban kiemelten vizsgáltam a nemzetközi trendeket, beleértve a skandináv és a kanadai modellt, amelyek sikeresen integrálják a büntetés-végrehajtásba a humánus megközelítést és a társadalomba történő fokozatos visszailleszkedést. A skandináv modell például Norvégiában a rehabilitáció központi szerepét hangsúlyozza, míg Kanada egy fokozatos reintegrációt valósít meg, szoros felügyelettel és támogatással. Az Egyesült Királyság a közösségi büntetési formákra helyezi a hangsúlyt, melyek

27 Holzer, H. J., Raphael, S., Stoll, M. A. (2004)

célja, hogy az elkövetők büntetése a közösség érdekében valósuljon meg, így segítve elő a társadalmi reintegrációt. A magyarországi büntetés-végrehajtás egyik legújabb és legfontosabb eleme a 2024-ben bevezetett kategóriarendszer, amely 5 kategóriát különít el. Minden kategóriában a rehabilitáció és a szabadulásra való felkészítés az elsődleges cél, azonban a magasabb kategóriába sorolt fogvatartottak szigorúbb ellenőrzés alatt állnak. Bár a magyar kategóriarendszer bevezetése előrelépést jelent, több kihívással is szembe kell nézni annak kapcsán.

A reintegráció sikeressége nagymértékben függ attól, hogy az elítéltek hozzáférnek-e megfelelő szakmai támogatáshoz, és részt tudnak-e venni olyan programokban, amelyek elősegítik a társadalomba való visszailleszkedésüket.

A reformok sikeressége azonban nem csupán a rendszer kereteinek kialakításától függ. Kulcsfontosságú az is, hogy a megfelelő források rendelkezésre álljanak ezek végrehajtásához, valamint a szükséges szakmai támogatás biztosítása is elengedhetetlen ahhoz, hogy a reformok céljait elérjük, és a bűnözés csökkentését, illetve a társadalmi biztonság növelését elősegítsük.

Felhasznált irodalom

2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról
- Andrews, D. A. – Bonta, J. (2010): *The Psychology of Criminal Conduct* (5th ed.). Routledge
- Barabás, A. T. (2020): *Kriminológia*. Dialóg Campus, Budapest
- Gould, M. R. – Evans, J. A. – Holmes, D. F. (2002): Public-private partnerships and reentry employment programs. *Corrections Today* 64(2), p. 100-104.
- Griffiths, C. T. – Cunningham, A. (2020): *Canadian Corrections*. In *The Criminal Justice System in Canada: A Reader* (6th ed.), Oxford University Press
- Halden fengsel. Online: <https://www.kriminalomsorgen.no/halden-fengsel.5024512-237612.html> (Letöltés ideje: 2025. január 14.)
- Holzer, H. J. – Raphael, S. – Stoll, M. A. (2004): Will Employers Hire Former Offenders? Employer Preferences, Background Checks, and Their Determinants. In: Pattillo, M. – Weiman, D. F. – Western, B. (eds.): *Imprisoning America: The Social Effects of Mass Incarceration*. Russell Sage Foundation, p. 205-246.
- Kategória-besorolás módszertan, 2024. március. Online: https://bv.gov.hu/sites/default/files/kategoria_besorolas_modszertan_kkmi.pdf (Letöltés ideje: 2024. szeptember 09.)
- Kerecsi K. (2019): Bűnismétlők és bűnelkövetői karrier. In: Kerecsi K. et al. (2019): *Kriminológia*. Wolters Kluwer Kft., p. 687.
- Lichtenberger, E. – Ogle, G. (2006): Vocational training and post-release employment outcomes. *Journal of Correctional Education*, 57(4), p. 281-293.
- Maruna, S. (2001): *Making Good: How Ex-Convicts Reform and Rebuild Their Lives*. American Psychological Association
- Maruna, S. – LeBel, T. P. (2003): Revisiting Ex-Prisoner Reentry: A Buzzword in Search of a Narrative. In: Maruna, S. – Immerigon, R. (eds.): *After Crime and Punishment: Pathways to Offender Reintegration*. Willan Publishing, p. 158-180.
- Maruna, S. – LeBel, T. P. (2003): Welcome Home? Examining the „Reentry Court” Concept from a Strengths-Based Perspective. *Western Criminology Review*, 4(2), p. 91-107., DOI: 10.2139/ssrn.3769892
- McNeill, F. (2019): *Pervasive Punishment: Making Sense of Mass Supervision*. Emerald Publishing, DOI: 10.1108/978-1-78769-387-820191004
- Pager, D. (2003): The mark of a criminal record. *American Journal of Sociology*, 108(5), p. 937-975., DOI: 10.1086/374403
- Petersilia, J. (2003): *When Prisoners Come Home: Parole and Prisoner Reentry*. Oxford University Press
- Pratt, J. (2008): Scandinavian Exceptionalism in an Era of Penal Excess: Part I: The Nature and Roots of Scandinavian Exceptionalism. *The British Journal of Criminology*, 48(2), p. 119-137., DOI: 10.1093/bjc/azm072
- Tonry, M. H. (1999): Why Punishing Criminals is So Difficult. *Crime and Justice*, 26, 1-24., DOI: 10.1086/449296
- Visher, C. A. – Winterfield, L. – Coggeshall, M. B. (2005): Ex-offender employment programs and recidivism: A meta-analysis. *Journal of Experimental Criminology*, 1(3), p. 295-315., DOI: 10.1007/s11292-005-3121-4
- Western, B. – Kling, J. R. – Weiman, D. F. (2001): The labor market consequences of incarceration. *Crime & Delinquency*, 47(3), p. 410-427., DOI: 10.1177/001128701047003007
- Wilson, D. B. – Gallagher, C. A. – MacKenzie, D. L. (2000): A Meta-Analysis of Correctional Treatment Effects. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 37(3), p. 348-370., DOI: 10.1177/0022427800037003006

as | FEDRA - MENT x + //fonix3/fonix3mentor/#/listaGyujto/273

rendelő - Főváros

Szetoszkóp 2023.11.23.

KAMERA KÉP CSATOLÁSA

BV SPECIFIKUS

EPROFIL

AMBULÁNS LAP MŰVELETEK

NYOMTATÁS

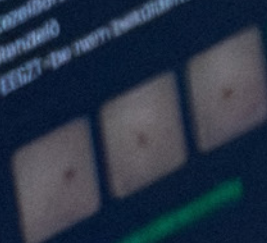
KONAMED™

Otoszkóp

Dermatoszkóp

Szetoszkóp

Napló bejegyzés sorozata
Nyitás dátuma
Naplószám
Értékelő
Készítve
Rendelő
EKG - Dr. Tóth László

2023.11.23.

Egyszerű leírás: EKG
Fertőtlenítés, szűrővizsgálat
Állat fertőtlenítés, szűrővizsgálat
Öngyógyítás, szűrővizsgálat

2023.11.23.